

первичных отходов производства подсолнечника. Приведены методические подходы к определению биоэнергетического потенциала хозяйствующих субъектов.

Ключевые слова: энергетический потенциал, аграрный сектор, сельскохозяйственное предприятие, энергообеспечение, рынок биомассы, экономический эффект, стратегия, производство подсолнечника

METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR DETERMINING OF BIOENERGY POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

V. V. Melnychenko

Abstract. This article highlights the problem of economic processes related to replacing of traditional energy resources with alternative ones in the context of sunflower production residues. It demonstrates methodical approaches of determining of the bioenergy potential of agro enterprises.

Keywords: bioenergy potential, agricultural sector, agricultural enterprise, power supply, market of biomass, economic effect, strategy, sunflower residues

УДК: 339.137.22

УПРАВЛІНСЬКІ ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ АПК

І. А. МІЩЕНКО, кандидат економічних наук, доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

E-mail: iamishchenko@ukr.net

Анотація. Відомо, ніби нарівні з інноваційними технологіями конкурентоспроможність продукції характеризують наступні управлінські причини: завдання, компанії, колективні цілі, мета управлінських працівників і конкретних операторів, стимули і теми, персоналу, наука праці. Отримані результати доповнюють висновки інших вчених, але при цьому вони потребують розширення експериментальної перевірки в господарських суб'єктах АПК щодо дисципліни праці та вдосконалення її стимулювання.

Ключові слова: вплив управління, конкурентоспроможність, сільське господарство України, аграрна продукція, господарючі суб'єкти

© I. A. Міщенко, 2017

Актуальність дослідження конкурентоспроможності продукції сільськогосподарського виробництва полягає в тому, що господарюючі суб'єкти в АПК матимуть змогу успішно здійснювати розширене відтворення лише за умови збереження свого сегменту на продовольчому ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження чинників, які зумовлюють виробництво конкурентоспроможної продукції, свідчить, що її якість дійсно безпосередньо залежить від технології виробництва, але технологія сама по собі не може реалізувати свого потенціалу повною мірою в довгостроковому періоді. Тому розглядати технологію як панацею, що має місце серед науковців, особливо, технологів, з наукових концептуальних позицій сучасного бізнесу було б некоректним [2, 4, 5]. Тим більше, що на сільськогосподарських підприємствах, ще не швидко з'являться фінансові й технологічні можливості реорганізації виробництва для випуску конкурентоспроможної продукції [3].

Мета дослідження – обґрунтування управлінських чинників забезпечення конкурентоспроможності продукції АПК, на фоні інноваційних технологій.

Матеріали і методи дослідження. Під час дослідження було використано емпіричні методи, спостереження, вимірювання, порівняння, оцінювання фактів ринкового середовища. На основі отриманої пізнавальної інформації, до процесу дослідження долучають теоретичні методи: абстракція, аналіз, синтез, індукція, дедукція, тощо. Встановлено, що поряд з інноваційними технологіями, конкурентоспроможність продукції визначають такі управлінські чинники: місія, підприємства, корпоративні цілі, цілі управлінських працівників і безпосередніх операторів, стимули і мотиви, персоналу, дисципліна праці.

Результати дослідження та їх обговорення. Конкурентоспроможність продукції аграрного сектору економіки як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, за великим рахунком визначається величиною сегменту серед однорідних видів товарів. Переваги на ринку товарної продукції забезпечує попит споживачів на неї. Цей попит формується, з одного боку, цінностями, уподобаннями та смаками покупців, з другого – ціною одиниці товару, а з третього – якісними характеристиками як сукупностями його суттєвих ознак [1].

У численних публікаціях зустрічаються твердження, що високу якість товару, а отже, і його більшу конкурентоспроможність, автоматично визначає технологія його виробництва. Виходячи з цього, рекламуються, пропагуються та заохочуються новітні технології. Проти цього заперечувати не можна, тому що досвід практичної діяльності агропідприємств підтверджує цю залежність відповідним позитивним ефектом [2].

Серед факторів конкурентоспроможності, передусім, належить виокремити певні з них на етапі програмування, тобто проектування агробізнесової діяльності, чинники, що за своїм змістом передують технологіям і потребують уваги в певній логічній послідовності з боку

керівництва кожної фірми. З цими чинниками пов'язана не лише окрема технологія, а й усі технології та не лише конкурентоспроможність одного виду продукції, а конкурентоспроможність агропідприємства в цілому.

По-перше, йдеться про місію фірми. Її необхідність та складність зумовлена динамізмом сучасного суспільного життя та швидкими змінами ситуації на продовольчому ринку. Високий рівень ризику підприємств агробізнесу, що спеціалізуються на обмеженій кількості видів продукції, може компенсуватися диверсифікацією виробництва та послуг. За таких умов складніше визначитися з місією, але це належить робити, тому що вона була, є і буде альфою бізнесу як такого.

По-друге, після формулювання місії необхідно визначити систему цілей, в якій пріоритетна роль належить корпоративним стратегічним цілям, кількісні і якісні параметри яких конкретизуються в цілях діяльності підрозділів підприємства в межах календарного року. Чітке узгодження цілей різних рівнів підприємства досягається побудовою дерева цілей.

По-третє, оскільки підприємство як система є складовою соціально-економічних систем вищого порядку, то його корпоративні цілі мають виходити за межі фірми для забезпечення гармонійних зв'язків із зовнішнім середовищем (екологія, джерела ресурсів, науково-технічний прогрес, чинне законодавство держави тощо).

По-четверте, досягнення цілей забезпечується практичною діяльністю персоналу підприємства, ієрархічна структура якого будується на основі підцілей або завдань (цілей нижчих рівнів). Це здійснюється шляхом декомпозиції корпоративних цілей керівництва фірми зверху донизу, аж до операторів, які практично виконують конкретні види технологічних операцій.

Організаційна структура господарюючого суб'єкта в АПК і його апарату управління є якраз тією вузловою ланкою в організації агробізнесу, де "зустрічаються" і гармонійно поєднуються цілі фірми й технології з їх технічним забезпеченням.

По-п'яте, та сама технологія, як переконує нас досвід господарювання на землі, забезпечує неоднакові результати, у тому числі й різну якість продукції, інколи із зовсім незрозумілими відмінностями. Річ у тім, що оператори, залежно від рівня своєї професійної кваліфікації, по-різному виконують свої функції, неоднаково дотримуються правил технології, а в підсумку – по-різному забезпечують технологічну дисципліну, яка мусить гарантувати відповідну якість продукції. Але ж якість і собівартість кінцевого результату – продукції чи послуги, певною мірою залежать від кожного елемента системи чинників, що їх зумовлюють, і з метою ефективного управління виробничим процесом слід кількісно оцінювати міру цього впливу.

Поведінка оператора залежить від особистих мотивів та регламентується методами керівництва. Тож якість продукції і, зрештою, її конкурентоспроможність, ще визначаються і системою керівництва на підприємстві, яка має забезпечувати безумовне дотримання технологічної дисципліни [7].

Шостим важливим шляхом підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції і збільшення прибутковості підприємства є застосування стимулів і мотивів. Стимулювання праці передбачає створення умов, за яких активна трудова діяльність дає певні, раніше зафіксовані результати, стає необхідною і достатньою умовою задоволення значних і соціально зумовлених потреб працівника, формування у нього мотивів до праці. Мотивація трудової діяльності не може бути дійовою без застосування сучасних форм і методів матеріального стимулювання персоналу. Мотивація праці – це бажання працівника задовольнити свої потреби через трудову діяльність.

Сьомим чинником підвищення конкурентоспроможності продукції є ефективно застосування дисципліни праці, яка є засобом і функцією забезпечення найбільш ефективного досягнення політичних, соціальних, технічних, економічних цілей виробничого процесу. Вона є невід'ємною частиною будь-яких правовідносин.

Отже, ці сім чинників у поєднанні з новітньою науково обґрунтованою технологією, а не сама по собі технологія, зумовлюють виробництво продукції на конкурентоспроможному рівні.

Оскільки дотримання технологічної дисципліни безпосередньо пов'язане з самоуправлінням кожного працівника та системою керівництва взагалі, тут доцільно зупинитися конкретно на змісті дисципліни як явища в контексті забезпечення виробництва конкурентоспроможних товарів на ринку сировини сільськогосподарської продукції та ринку продуктів харчування.

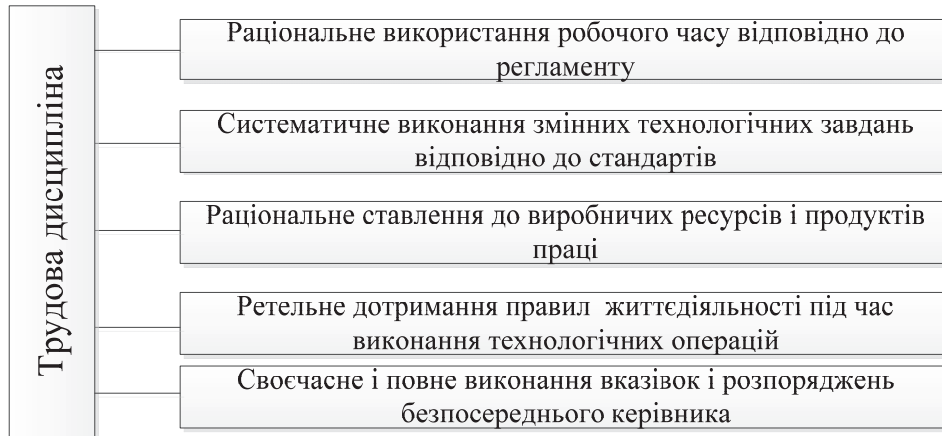
Дослідження стану дисципліни праці в господарюючих суб'єктах аграрно-промислового комплексу, що утворені на базі колишніх колективних та державних підприємств, дали змогу отримати реальні матеріали, які уможливають поглиблення наукової та практичної сутності цього поняття.

Традиційно дисципліна стосовно виробництва асоціюється лише з дотриманням розпорядку робочого дня та безумовним виконанням вказівок і розпоряджень з боку менеджерів [6].

Насправді ж, дисципліна як система поведінки відповідно до встановлених правил для кожного окремого працівника агропідприємства охоплює значно ширше коло явищ, які безпосередньо стосуються забезпечення повної реалізації технології» виробництва продукції та її похідної – якості продуктів (див. рисунок).

У реальному житті дисципліна кожного окремого працівника проявляється як його особиста поведінка на робочому місці. Така поведінка не завжди абсолютно узгоджується зі складовими дисципліни (див. рисунок), а тому може бути поділена на три рівні: високий, середній і низький.

Актуальність трудової дисципліни на підприємствах АПК у плані забезпечення стандартів технології та кількості і якості продукції підвищується тим, що в технологічних процесах беруть участь живі організми з їх об'єктивними параметрами функціонування.

Основні складові дисципліни праці

Наприклад, невідшкодовуваних втрат зазнають сільськогосподарські підприємства при порушеннях трудової дисципліни під час виконання операцій із захисту рослин і тварин від шкідників та хвороб, збоях у годівлі птиці за кліткового утримання, годівлі та напування корів за стійлового періоду взимку.

А незначні відхилення від технології зберігання та переробки щойно надоєного молока через недисциплінованість операторів, особливо в літній період, знижує його якість як продукту і як сировини для переробних підприємств.

Така ситуація вимагає, щоб вся система менеджменту персоналу була підпорядкована забезпеченню високою рівня трудової дисципліни.

Висновки і перспективи. По-перше, якість продукції аграрного виробництва – суттєва ознака конкурентоспроможності на ринку на тлі оптимальних середніх цін та належного ступеня відповідності товарної продукції смакам і уподобанням споживачів.

По-друге, на конкурентоспроможність продукції, поряд з технологією виробництва, безпосередньо впливають такі чинники:

- однозначність вибору місії підприємства;
- конкретність і повнота «формулювання цілей, як результатів діяльності, що гармонійно узгоджується із зовнішнім середовищем;
- декомпозиція корпоративних цілей до рівня конкретного оператора в технологічному процесі;
- дисципліна праці в повному переліку її складових;
- застосування концепції стимулів і мотивів.

По-третє, ефективний менеджмент зумовлює своєчасне впровадження новітніх наукових технологій виробництва; конкурентоспроможної продукції та забезпечує їх точне й повне дотримання в практичній діяльності аграрного підприємства.

Список літератури

1. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р. А. Фатхутдинов. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 312 с.

2. Гарбузюк С. М. Резерв підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / С. М. Гарбузюк // Науковий вісник НАУ. – 2000. – № 23. С. 44–48.
3. Царенко О. М. Управління якістю агропромислової продукції / О. М. Царенко, В. П. Руденко. – Суми : Університетська книга, 2006. – 431 с.
4. Тимчук С. В. Підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції плідництва у фермерських господарствах / С. В. Тимчук // Економіка АПК. – 2005. – Вип. № 10. – С. 112–116.
5. Войтюк П. О. Вимоги до машин як середовища щодо створення конкурентоспроможного виробництва / П. О. Войтюк, Л. С. Околот // Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С. 65–69.
6. Безруких Р. К. Управление дисциплиной труда / Безруких Р. К., Вяткин В. Н., Екатеринославский Ю. Ю. – М. : С. Россия, 1988. — 144 с.
7. Портер М. Конкуренція / М. Портер. – М. : Вільямс, 2005. – 608 с.

References

1. Fathutdinov, R. A. (2000). Konkurentosposobnost: ekonomyka, strategiya, upravleniye [Competitiveness, Economy, Strategy, Management]. M.: INFRA-M, 312.
2. Garbuzyuk, S. M. (2000). Rezerv pidvyshchennya konkurentospromozhnosti silskohospodarskoyi produktsiyi [Reserve improving the competitiveness of agricultural products] Scientific bulletin NAU. 23, 44–48.
3. Tsarenko, O. M., Rudenko, V. P. (2001). Upravlinnya yakystyu ahropromyslovoyi produktsiyi [Quality management of agro products] Sumy: VTD «Universytetska knyha», 431.
4. Timchuk, S. V. (2005). Pidvyshchennya konkurentospromozhnosti vyrobnytstva produktsiyi plodivnytstva u fermerskykh hospodarstvakh [Improving the competitiveness of production in the fruit farms]. Economy APK, 10, 112–116.
5. Voytyuk, P. A., Okolot, L. S. (2007). Vymohy do mashyn yak seredovishcha shchodo stvorennya konkurentospromozhnogo vyrobnytstva [Requirements for vehicles as a medium for creating competitive manufacturing] Economy APK., 1, 65–69.
6. Bezrukikh, R. K., Vyatkin, V. N., Ekaterynoslavskyy, Yu. Yu. (1988). Upravleniye dystsyplynoy truda [Labor Management dystsyplynoy] M.: S. Russia, 144.
7. Porter, M. (2005). Konkurentsia [Competition] M. Williams, 608.

УПРАВЛЕНЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОДУКЦИИ АПК

И. А. Мищенко

***Аннотация.** Известно, что наравне с инновационными технологиями конкурентоспособность продукции характеризуют следующие управленческие причины: задачи, компании, коллективные цели, цель управленческих работников и конкретных операторов, стимулы и темы, персонала, наука труда. Полученные результаты дополняют выводы других ученых, но при этом они нуждаются в расширении экспериментальной проверки в хозяйственных субъектах АПК относительно дисциплины труда и совершенствования ее стимулирования.*

Ключевые слова: влияние управления, конкурентоспособность, сельское хозяйство Украины, аграрная продукция, хозяйствующие субъекты

MANAGERIAL FACTORS ENSURING COMPETITIVENESS SUPPORT OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX PRODUCTS

I. A. Mishchenko

Abstract. It is known, though along with innovative technology competitiveness characterize these administrative reasons, the task of collective goals, goal management employees and certain operators, incentives and themes personnel, science work. The results complement the findings of other scientists, but require experimental verification expansion in economic subjects AIC on labor discipline and improving its stimulus.

Keywords: impact of management, competitiveness, agriculture in Ukraine, agricultural production, economic entities

УДК 35.071.5-021.464

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ САМОДОСТАТНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Н. В. МОРОЗЮК, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: N-Moroziuk@nubip.edu.ua

Анотація. Розглянуто переваги та недоліки існуючих методик оцінки рівня розвитку територій, зокрема з'ясовано, що в Україні багато питань, пов'язаних із формуванням та практичним використанням методик визначення депресивності та самодостатності територіальних громад, залишаються нерозв'язаними. Методики визначення депресивності територіальних систем розглядаються лише як один із інструментів вирівнювання розвитку регіонів. Але, у процесі управління територіями та знаходження балансу між регулюванням (а іноді й втручанням) та самоорганізацією громади недостатньо лише методик визначення їх депресивності.

Метою статті є розробка методики визначення рівня самодостатності територіальних громад. Одержані наукові результати ґрунтуються на використанні таких методів дослідження: абстрактно-логічного, монографічного, наукового узагальнення і

© Н. В. Морозюк, 2017